Eduskunnan lakivaliokunnalle

Lausunto eduskunnan lakivaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle vanhemmuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 132/2021 vp)

Johdanto

Nyt tarkasteltavana olevan uudistuksen päätavoitteena on ollut vasta muutamia vuosia voimassa olleiden äitiyslain (253/2018) ja isyyslain (11/2015) tekninen yhdistäminen. Vanhemmuutta koskevan sääntelyn selkeyden ja tehokkaan soveltamisen kannalta onkin perusteltua, että vanhemmuuden määräytymistä koskevat säännökset ovat samassa säädöksessä. Tällä voi olla vaikutusta myös tasavertaiseen vanhemmuuteen ja erilaisten perhemuotojen yhdenvertaiseen huomioon ottamiseen. Esityksessä todetaan ehdotettujen muutosten olevan lähinnä lakien soveltamisen yhteydessä havaittuja tarpeellisia oikeustilaa selventäviä muutoksia. Hallituksen esityksen mukaan sääntelyyn nyt tehtävien pääosin teknisluonteisten tarkistusten yhteydessä on kiinnitetty huomiota lapsen edun toteutumiseen. Ehdotuksen tavoitteena on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa edellytetyllä tavalla edistää lapsen oikeutta molempiin vanhempiin, suojata lapsen etua ja yhdenvertaisuuttaa eri perherakenteissa sekä korostaa lapsen osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia vanhemmuusasioissa.

Hallituksen esitys on kirjoitettu selkeästi ja huolellisesti ottaen huomioon lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteet. Useat esitetyistä muutoksista tukevan lapsen edun eli lapsen oikeuksien toteutumista. Kiinnitän huomiota esitettyyn sääntelyyn erityisesti siltä osin kuin siinä mielestäni tulisi tehtyä vahvemmin ottaa huomioon lapsen oikeuksien toteutuminen. Arvioin lausunnossani hallituksen esitystä alaikäisen erityisen oikeudellisen aseman näkökulmasta. Tarkastelen erityisesti sitä, miten sääntely toteuttaa YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa (SopS 59-60/1991; LOS) alaikäisille turvattua oikeutta saada etunsa eli heille kuuluvien oikeuksien toteutuminen arvioiduksi ja asetetuksi ensi sijalle itseään koskevassa päätöksenteossa. Kyse on lainsäätäjälle asetetusta velvoitteesta, jonka noudattamisessa valtiolla ei ole harkintavaltaa. Lapsen edun ensisijaisuus on myös suomalaisen lapsioikeuden pääperiaate ja keskeinen lähtökohta. Myös vanhemmuuslain sääntelyllä on pyrittävä varmistamaan, että alaikäisille turvatut oikeudet toteutuvat sen myötä mahdollisimman tehokkaasti ja täysimääräisesti.

Vanhemmuutta koskeva sääntely vaikuttaa merkittävästi alaikäisen oikeudelliseen asemaan, minkä lisäksi sillä on lapseen kohdistuvia taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia. Esityksessä todetaankin, että vanhemmuutta koskevilla ratkaisuilla on suuri merkitys lapsen elämään ja hyvinvointiin. Vanhemmuuslain sääntelyssä ja sen soveltamisessa nousevat esiin erityisesti lapselle ihmisoikeutena turvattu oikeus tuntea alkuperänsä sekä perus- ja ihmisoikeutena turvatut perhe-elämän suoja, yksityisyyden suoja ja oikeus saada näkemyksensä otetuksi huomioon.

Alaikäisen erityisestä oikeudellisesta asemasta seuraavia velvoitteita

Lapsen edun ensisijaisuus

Lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan 1-kohta asettaa sopijavaltioille velvollisuuden varmistaa, että kaikissa alaikäistä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa päätöksissä sekä politiikoissa ja lainsäädännössä osoitetaan, että lapsen etu eli alaikäiselle kuuluvien oikeuksien toteutuminen asetetaan ratkaisuja harkittaessa ensi sijalle. Lakien säätämisen osalta LOS 3 artikla velvoittaa muun muassa kuvaamaan päätöksenteossa, miten alaikäisen oikeuksien toteutumista on tarkasteltu ja arvioitu ja mikä painoarvo lapsen edulle on annettu siinä sääntelyvaihtoehdossa, johon on päädytty.

Lainsäädäntötoimissa kuten vanhemmuuslakia säädettäessä on arvioitava, miten sääntelyn kohteena olevien alaikäisten oikeudet toteutuvat mahdollisissa sääntelyvaihtoehdoissa (lapsivaikutusten arviointi). Tavoitteena on oltava pyrkimys sääntelyyn, joka toteuttaa parhaiten asiassa relevantit alaikäisille kuuluvat oikeudet ja joka ei rajoita mitään lapselle kuuluvaa oikeutta ilman hyväksyttäviä perusteita.

Lapsen edun sisältö on viranomaistoiminnassa ja lainkäytössä osoittautunut haasteelliseksi ymmärtää, mihin YK:n lapsen oikeuksien komitea on kiinnittänyt huomiota Suomelle vuonna 2011 antamissa loppupäätelmissään. Asia on noussut esiin myös viimeaikaisessa lapsioikeudellisessa tutkimuksessa. Lapsen edun käsite esiintyy esityksessä kymmeniä kertoja, mutta sen sisältöä ei selvitetä. Lapsen edun ja sen ensisijaisuuden tarkempi kuvaaminen esityksessä on tarpeen useiden vanhemmuuslain säännösten (esim. 14 §, 48 § ja 63 §) soveltamisen kannalta. Pidän käsitteen selventämistä välttämättömänä, jotta vanhemmuuslakia soveltavien on mahdollista päätyä lapsen oikeuksia parhaalla mahdollisella tavalla toteuttaviin ratkaisuihin. Alaikäisen oikeudelliseen asemaan vaikuttavan sääntelyn on oltava niin selkeää, että lainsoveltaja – esimerkiksi vanhemmuusasiasta päättävä tuomioistuin – ymmärtää velvollisuutensa arvioida päätöksenteossaan ratkaisuvaihtoehtoja nimenomaan siitä näkökulmasta, miten ne toteuttavat asiaan liittyviä lapselle lainsäädännössä ja kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa turvattuja, asiassa relevantteja, oikeuksia.

Lapsen edun näkökulmaa isyysasiassa on korostettu korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2021:41, jossa arvioitiin tarvetta määrätä edunvalvoja lapselle isyyden kumoamista varten. Korkeimman oikeuden mukaan edunvalvojan määräämistä koskeva arviointi on tehtävä korostetusti lapsen edun näkökulmasta ja lapsen etu on arvioitavaa ensi sijassa lapsen päätöksentekohetken olosuhteiden perusteella. Korkein oikeus on viitannut ratkaisussaan YK:n lapsen oikeuksien yleiskommenttiin nro 14, joka käsittelee LOS 3 artiklan 1-kohtaa lapsen edun ensisijalle asettamisesta. Kyseinen yleiskommentti sisältää listan eräistä keskeisistä lapselle kuuluvista oikeuksista, joiden huomioon ottaminen on erityisen tärkeää lapsen etua arvioitaessa. Mielestäni olisi perusteltua harkita kyseisen listan kirjaamista vanhemmuuslakia koskevaan hallituksen esitykseen, sillä se avaisi lakia soveltaville niitä elementtejä, jotka ovat aina mukana lapsen etua arvioitaessa. Listassa mainitaan lapsen näkemykset, lapsen identiteetti ja tausta, perhesuhteiden vaaliminen, lapsen huolto, lapsen suojelu, lapsen turvallisuus, lapsen mahdollinen haavoittuva asema, lapsen oikeus terveyteen ja lapsen oikeus koulutukseen.

Lapsen oikeus kehitykseen

Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisiin periaatteisiin kuuluu *lapsen oikeus kehitykseen* (LOS 6 artikla). Lapsen oikeus turvalliseen kehitykseen sisältää valtion velvollisuuden suojella lasta kaikelta, mikä mahdollisesti vahingoittaa kehitystä. Vanhemmuuslainsäädännön tuleekin osaltaan tukea lapsen turvallista kehitystä ja johtaa esimerkiksi siihen, ettei lapsi joudu tilanteeseen, jossa hänen identiteettinsä olisi lainsäädännön seurauksena epäselvä. Tähän liittyy LOS 7 artiklan 1-kohdassa lapselle turvattu *oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan*.

Oikeus kehitykseen sisältää lapsen identiteetin kehittymisen. LOS 8 artiklassa turvattu *oikeus identiteettiin* sisältää mm. oikeuden saada tietoa oman identiteetin osa-alueista, kuten biologisten vanhempien henkilöllisyydestä. Oikeuteen tuntea alkuperänsä sisältyy myös mahdollisuus kyseenalaistaa oikeudellisesti vahvistettu suhde vanhempaansa. Vanhemmuuslain sääntely voi johtaa siihen, että lapsi menettää vanhempansa tai saa uuden vanhemman, mikä vaikuttaa lapsen kehitykseen. Sääntelyn on tältä osin pyrittävä turvaamaan lapsen edun mukainen lopputulos. Jos lapsen ja hänen vanhempansa välisen oikeudellisen suhteen vahvistaminen tai virheellisen oikeudellisen suhteen purkaminen on järjestetty oikeudellisesti erityisen vaikeaksi, järjestelyn voidaan katsoa loukkaavan alaikäisen oikeutta identiteettiin samoin kuin hänen perhe-elämän suojaansa.

Lakiesityksen tavoitteena on tukea vanhemmuuden pysyvyyttä, mutta antaa tarvittaessa mahdollisuus kumota vanhemmuus lapsen edun näkökulmasta perustellusta syystä. Perheoikeudessa kansainvälinen kehitys on kulkenut perheyksikön pysyvyyden korostamisesta kohti biologisen totuuden vahvistamista. Tämä ei kovin hyvin käy ilmi esityksestä, vaikkakin lapsen oikeus identiteettiin ja perhe-elämän suojaan vahvistuu, kun isyyden ja äitiyden kumoamiselle asetetun määräajan ylittäminen tulee jossain määrin nykyistä helpommaksi.

Esityksen mukaan alaikäisen lapsen sukulaisuussuhteita ei tulisi muuttaa tai kumota liian kepeästi ilman, että yksittäistapauksessa tulee arvioiduksi myös lapsen etu. Onkin selvää, ettei vanhemmuuslainsäädännössä tule sallia mitään alaikäiseen liittyviä ratkaisuja ilman että lähtökohtana on ratkaisun lapsen edun ensisijalle asettaminen eli että ratkaisun on toteutettava parhaalla mahdollisella tavalla nimenomaan lapsen oikeuksien toteutumista. Esityksestä tulisi kuitenkin käydä selkeämmin ilmi, että vanhemmuuden kumoamisvaateen yhteydessä vakiintuneita sosiaalisia vanhemmuussuhteita on tarkasteltava painottaen lapsen näkökulmaa ja päädyttävä lapsen etua ja siihen sisältyen oikeutta kehitykseen parhaiten toteuttavaan ratkaisuun. Kyse on aina lapsen edun arvioinnista ja ensisijalle asettamisesta yksittäistapauksessa. Ei sen sijaan esimerkiksi vahvasta lähtökohdasta pysyttää vallitsevat perhesuhteet.

Lapsen edun arvioinnin kannalta merkittävä on edellä mainittu korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 2021:41, jossa korkein oikeus arvioi, oliko asiassa käsillä lapsen edun näkökulmasta painava syy korjata virheellinen isyys. Korkein oikeus katsoi, että biologisesta isyydestä ja nykyisistä sosiaalisista siteistä saadun selvityksen lisäksi merkitystä oli lapsen toiveilla. Esityksestä tulisi käydä selvemmin ilmi, että lapsen edun arviointi sisältää aina lapsen näkemyksen selvittämisen ja sen huomioon ottamisen.

Esityksen mukaan vanhemmuuskysymysten ratkaiseminen mahdollisimman pian on lähtökohtaisesti lapsen edun mukaista, mikä tukee kannemääräajan säilyttämistä. Esityksestä ei kovin selvästi käy ilmi, että tästä huolimatta monessa tilanteessa lapsen oikeus identiteettiin ja turvalliseen kehitykseen voi edellyttää virheellisen vanhemmuussuhteen korjaamista myös myöhemmässä vaiheessa. Esityksessä mainitaan ikään kuin lapsen edun näkökulmasta kielteisenä ja vallitsevan tilanteen säilyttämistä puoltavana näkökohtana se, ettei lapselle saada kaikissa tapauksissa vahvistettua kumotun vanhemmuuden tilalle uutta vanhempaa. Tämä ei kuitenkaan voi olla ratkaiseva peruste olla kumoamatta virheellistä vanhemmuutta, jos sen ylläpitäminen ei ole lapsen oikeuksien toteutumista kokonaisuutena arvioitaessa lapselle paras vaihtoehto. Lain soveltamisessa on oltava mahdollisuus ottaa huomioon elävän elämän moninaiset, ennakoimattomatkin tilanteet.

Lapsen oikeus saada näkemyksensä otetuksi huomioon

Vanhemmuuslakiin ehdotettu 63 § lapsen näkemyksen selvittämisestä ja huomioon ottamisesta lapsen etua määritettäessä on tärkeä ja välttämätön uudistus, joka perustuu lapsen oikeudellista asemaa koskeviin perus- ja ihmisoikeusvelvoitteisiin. Säännöksen perustelujen mukaan LOS 3 artiklan mukaan kaikessa lapsia koskevassa päätöksenteossa on otettava huomioon lapsen etu. Kyse lienee esitykseen erehdyksessä päätyneestä virheestä, sillä kyseisen sopimuskohdan mukaan päätöksenteossa on *ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu*. Nimenomaan tämä velvollisuus asettaa lapsen etua parhaiten toteuttava ratkaisuvaihtoehto harkinnassa ensisijalle erottaa sopimusvelvoitteen ennen lapsen oikeuksien sopimusta vallinneesta lähtökohdasta *ottaa lapsen etu huomioon*. Tämä virhe on syytä oikaista.

Lapsen vaikuttamismahdollisuudet itseään koskevassa asiassa on turvattu perustuslain 6 §:n 3 momentissa perusoikeutena, jonka rajoittaminen on mahdollista vain lailla ja tiettyjen rajoitusedellytysten täyttyessä. Lisäksi oikeus on turvattu ihmisoikeutena lapsen oikeuksien sopimuksen 12 artiklassa. LOS 12 artiklan 1-kohdan mukaan sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. LOS 12 artiklan 2-kohta velvoittaa antamaan lapselle erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimielimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti. Kyse on lapselle turvatusta paitsi aineellisesta myös menettelyllisestä oikeudesta, joka koskee myös vanhemmuusasioissa noudatettavaa menettelyä. Lapsen oikeuksien komitea on yleiskommentissaan nro 12 korostanut, että lapsen oikeutta saada näkemyksensä otetuksi huomioon voi rajoittaa vain, mikäli se on välttämätöntä jonkun muun lapselle kuuluvan oikeuden toteuttamiseksi.

Vanhemmuuslakia koskevan esityksen mukaan ”kun lapsen etua arvioidaan, on lapsen omat toivomukset ja mielipide selvitettävä ja otettava huomioon sikäli kuin se on lapsen ikään ja kehitystasoon nähden mahdollista”. Esityksen sanamuoto ei ole täysin sopusoinnussa LOS 12 artiklan kanssa, jonka mukaan näkemyksen selvittämisen edellytyksenä on ainoastaan se, että lapsi kykenee muodostamaan näkemyksensä asiassa. Sen sijaan sopimuskohdassa mielipiteen selvittämistä ei ole sidottu lapsen

ikään ja kehitystasoon. Ainoastaan kun kyse on niin pienestä lapsesta (lähinnä vauvasta ja taaperoikäisestä), joka ei kykene muodostamaan asiassa lainkaan näkemystään tai hänen terveytensä tai kehityksensä arvioidaan perustellusti vaarantuvan näkemyksen selvittämisen seurauksena, velvollisuutta selvittää näkemys ei ole. Tämän tulisi ilmetä nykyistä selkeämmin esitetystä lainkohdasta.

LOS 12 artiklan mukaan lapsen iällä ja kehitystasolla on merkitystä harkittaessa sitä, *miten* lapsen näkemykset on otettava huomioon. Mitä vanhemmasta ja kypsemmästä alaikäisestä on kysymys, sitä suurempi painoarvo hänen toiveilleen ja mielipiteilleen tulee antaa. Lapsen oikeuksien komitean mukaan on otettava huomioon myös asian merkitys lapselle: mitä tärkeämmästä asiasta on kysymys, sitä paremmin on varmistuttava lapsen näkemyksen selvittämisestä ja huomioon ottamisesta. Se, ketkä ovat lapsen vanhempia, muodostaa keskeisen osan lapsen identiteetistä. Lapsen oikeus saada näkemyksensä otetuksi huomioon onkin erityisen tärkeä hänen perhesuhteitaan koskevissa asioissa, joilla on huomattava merkitys lapsen jokapäiväiseen elämään ja hyvinvointiin. Lainkohdan perusteluihin on tarpeen lisätä viranomaisten velvollisuudesta aktiivisesti ja tehokkaasti huolehtia siitä, että lapsi tuntee tämän oikeutensa ja että hän saa riittävästi informaatiota hänelle ymmärrettävällä tavalla muodostaakseen näkemyksensä asiassa.

Lakiesityksen perusteluista ei kovin selvästi käy ilmi, että lapsen näkemyksen selvittäminen ja sen huomioon ottaminen kuuluvat lasten asioiden parissa työskentelevien virkavelvollisuuksien keskiöön, sillä lapsen edun arviointi edellyttää lapsen näkemyksen selvittämistä ja huomioon ottamista. Tämän on myös korkein oikeus vahvistanut ratkaisussaan KKO 2020:41, jossa se katsoi isyyslain 42.1 §:n mukaisen lapsen edun arvioinnin kytkeytyvän lapsen mielipiteen selvittämiseen: lapsen kuulemisella voidaan varmistaa edunvalvojan määräämisen ja isyyden kumoamisen vastaavan nimenomaisesti lapsen etua. Korkein oikeus viittasi muun ohella YK:n lapsen oikeuksien komitean Suomelle vuonna 2011 valtion määräaikaisraportista antamiin loppupäätelmiin, joiden mukaan kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia tulee kuulla asianmukaisesti heidän kehitystasonsa huomioon ottaen heitä koskevissa oikeudenkäynti- ja hallintomenettelyissä.

Korkein oikeus antoi edellä mainitussa ratkaisussaan varsin huomattavan painoarvon 10-vuotiaan lapsen näkemykselle isän ja lapsen sosiaalisen suhteen laadun arvioinnissa. Tämä liittyy siihen, että vanhemmuuteen liittyvillä ratkaisuilla on korostetun henkilökohtainen merkitys lapselle ja hänen identiteetilleen. Tämän vanhemmuusasioissa perustellun lähtökohdan tulisi näkyä nykyistä selvemmin vanhemmuuslakia koskevasta esityksestä.

Vanhemmuuslain 63 §:n 2 momentin perusteluissa todetaan, että koska 15 vuotta täyttäneen lapsen näkemyksen noudattamatta jättäminen on tarkoitettu poikkeukselliseksi, säännöstä tulee tulkita suppeasti. Lapsen näkemys tulee aina pyrkiä selvittämään ja antamaan sille lapsen kypsyyden mukainen painoarvo. Tämä on tärkeä kirjaus ja lähtökohdan tärkeyttä on tarpeen korostaa kirjaamalla lainkohdan perusteluihin päätöksentekijän velvollisuus kirjata päätökseen lapsen oikeuksien toteutumisen näkökulmasta asianmukaiset perustelut tilanteessa, jossa näkemystä ei ole voitu selvittää ja ottaa huomioon. Tämä on tarpeen jo siitä syystä, että lapsen oikeuksien komitea kehottaa kiinnittämään erityistä huomiota vammaisten lasten näkemysten huomioon ottamisesta huolehtimiseen. Lähtökohtana tulee olla myös vammaisten lasten näkemysten selvittäminen ja huomioon ottaminen.

Lopuksi

Vanhemmuuslain asianmukainen ja tehokas toimeenpano ja tätä kautta sääntelyyn liittyvä lasten oikeuksien toteutuminen on mahdollista ainoastaan, mikäli lainsäädännön täytäntöönpanosta vastaavat viranomaiset tuntevat riittävästi sääntelyn ja osaavat sitä soveltaa. Onkin tärkeä varmistua siitä, että esimerkiksi lastenvalvojat, äitiys- ja lastenneuvoloiden henkilökunta ja Digi- ja väestötietoviraston henkilökunta sekä tuomarit saavat asiantuntevaa koulutusta sääntelyn muutoksista. Lisäksi on huolehdittava siitä, että ne henkilöt, joiden oikeusturvaa sääntely koskee – lapset ja vanhemmat – voivat saada tietoa siitä, miten sääntely vaikuttaa heidän elämäänsä.

Velvollisuus lapsivaikutusten arviointiin alaikäisiä koskevissa kysymyksissä sisältää sääntelyn vaikutusten arvioinnin lapsen oikeudelliseen asemaan myös lain säätämisen jälkeen. Vanhemmuuslain täytäntöönpanon seurannassa on arvioitava lain vaikutuksia alaikäisten oikeuksien toteutumiseen ja niiden toteutumatta jäämiseen sekä tältä pohjalta tarkasteltava tarvetta tehdä lakiin muutoksia mm. sen mahdollisesta saattamiseksi sukupuolineutraaliksi.

<u>Lausunnon sisältö tiivistettynä</u>

- esityksessä tulisi avata lapsen edun ja sen ensisijaisuuden sisältöä, jotta vanhemmuuslakia soveltavat ymmärtävät, miten YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa arvioimaan lapsen etua ja asettamaan sen ensi sijalle vanhemmuuslakia koskevassa päätöksenteossa
- esityksestä tulisi käydä selkeästi ilmi, että kaikessa vanhemmuuteen liittyvässä päätöksenteossa on lähtökohtana lapsen edun ensisijaisuus eli kyseessä olevan lapsen oikeuksien mahdollisimman täysimääräinen toteuttaminen, johon tähän liittyy lapsen näkemysten huomioon ottaminen
- esitetyn 63 §:n perusteluihin kirjattu velvollisuudesta ottaa lapsen etu huomioon on muutettava vastaamaan LOS 3 artiklan 1-kohdan velvoitetta ottaa päätöksenteossa ensisijaisesti huomioon lapsen etu
- esitetyn 63 §:n sanamuoto tulisi korjata vastaamaan LOS 12 artiklan sanamuotoa: lapsen näkemyksen selvittämistä ei sopimuskohdassa ole sidottu lapsen ikään ja kehitystasoon vaan edellytyksenä on ainoastaan se, että lapsi kykenee muodostamaan näkemyksensä asiassa
- esityksen 63 §:n perusteluista tulee käydä ilmi, että jokaiselle lapselle, joka kykenee muodostamaan näkemyksensä vanhemmuutta koskevassa asiassa, on aktiivisesti tarjottava mahdollisuus ilmaista näkemyksensä; näkemys on otettava huomioon lapsen ikä ja kehitystaso huomioon ottaen
- esityksen 63 §:n perusteluihin tulisi kirjata, että koska vanhemmuuteen liittyvillä ratkaisuilla on korostetun henkilökohtainen merkitys lapselle ja hänen identiteetilleen, lapsen näkemykselle on vanhemmuutta koskevissa kysymyksissä annettava suuri painoarvo
- esityksen 63 §:n perusteluista tulee käydä ilmi, että vanhemmuusasiassa päätöksen tekevän on esitettävä päätöksessään perustelu sille, miksei lapsen näkemystä ole asiassa voitu selvittää ja ottaa huomioon

- esityksen 63 §:n 2 momentin perusteluihin tulee kirjata päätöksentekijän velvollisuus esittää päätöksessään lapsen edun näkökulmasta asianmukainen perustelu sille, ettei lainkohdassa tarkoitetun lapsen näkemystä ole selvitetty ja otettu huomioon asiassa

Helsingissä 21.10.2021

Suvianna Hakalehto

oikeustieteen tohtori, varatuomari
oikeustieteen professori
Itä-Suomen yliopisto